

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

Kartläggning av kommunernas hörselpedagogiska stöd till barn och elever med hörselnedsättning i Stockholms län

Hörsel-dövforum, rapport

en försöksverksamhet mellan Specialpedagogiska skolmyndigheten och
Hörselhabiliteringen för barn och ungdom, Karolinska Universitetssjukhuset

Carin Norman
Samordnare, Hörsel-dövforum
April 2010

Innehåll

Bakgrund.....	3
Hörsel-dövforums syfte och mål.....	3
Inledning	3
Likvärdigt stöd.....	3
Behov av hörselpedagogiskt stöd.....	4
Begrepp	5
Kommunens, landstingets och statens hörselpedagogiska stöd.....	5
Kommunerna	6
Hörselhabiliteringen	7
Specialpedagogiska skolmyndigheten.....	8
Kartläggningens genomförande	9
Resultat av kartläggningen.....	10
Barn och ungdomar inskrivna i Hörselhabiliteringen.....	10
Antalet barn och ungdomar i Stockholms län	11
Hörselpedagogernas tjänsteomfattning	11
Skolformer med hörselpedagogiskt stöd	12
Barn och elever som får kommunalt hörselpedagogiskt stöd.....	13
Inkluderade elever med hörseltekniska hjälpmedel	14
Elever med cochleaimplantat i förskola och skola	15
SPSM:s hörselkurser och distanskurser.....	16
Två kommuner med och utan hörselpedagogiskt stöd	17
Hörselpedagogernas arbetsplan	18
Hörselpedagogernas syn på samarbete.....	19
Hörselpedagogernas fortbildning.....	20
Framtidens hörselpedagogiska kompetens	20
Sammanfattning och slutsatser	21
Utvecklingsområden.....	22
Källförteckning	23

Bakgrund

År 2008 inleddes en diskussion mellan Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Hörselhabiliteringen i Stockholms läns landsting utifrån att det fanns ett behov av större samverkan kring stödet till elever med hörselnedsättning och deras föräldrar.

Hösten 2009 startade försöksverksamheten Hörsel-dövforum i Stockholms län. En samordnare anställdes på 50 % för verksamheten. Ansvaret delas mellan Östra regionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Hörselhabiliteringen för barn och ungdom, Karolinska Universitetssjukhuset, Stockholms läns landsting. Försöksverksamheten pågår mellan 20090901 och 20101231.

Hörsel-dövforums syfte och mål

Verksamheten ska leda till att professionella samverkar och utvecklar arbetssätt för att barn och ungdomar med hörselnedsättning och dövhet och deras familjer i Stockholms län ska få en tydlighet i det stöd som SPSM, kommun och Hörselhabiliteringen ger.

Målen för Hörsel-dövforum är att

- utbud av stöd, verksamheter och aktiviteter är identifierade
- uppdrag och roller är tydliggjorda
- aktiviteter där samverkan bör ske är samordande och utvecklade
- nya och effektiva arbetsformer och arbetssätt är utprovade
- information kring stödet för målgruppen är inventerat och samordnat
- förslag på informationskanaler kring stödet är framtagna
- former för kunskaps- och erfarenhetsutbyte är påbörjat
- antal elever och barn fördelade på kommun och verksamhet är kartlagt
- försöksverksamheten är utvärderad.

Inledning

Denna rapport ger en bild av det kommunala hörselpedagogiska stödet för inkluderade barn och elever med hörselnedsättning i kommunal och fristående förskola och skola i Stockholms län.

Kartläggningen av det kommunala hörselpedagogiska stödet innefattar inte det specialpedagogiska stöd som eventuellt ges av kommunens specialpedagoger, talpedagoger eller de särskilda insatser som ges på förskolan och skolan. Underlaget för kartläggningen baserar sig på dokumentation under tidsperioden 2009-2010.

Likvärdigt stöd

Bilden av det hörselpedagogiska stödet i rapporten ska vägas mot att flera styrdokument tydligt visar att likvärdigheten för utbildning är grundläggande för alla elever oberoende av vilket stöd man är i behov av:

FN:s standardregler § 6

”Staterna ska erkänna principen om lika möjlighet till utbildning på grundskole-, gymnasie- och högskolenivå för barn ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Utbildningen bör vara integrerad med vanlig utbildning.”

Salamancadeklarationen punkt 2

”Elever med behov av särskilt stöd måste ha tillgång till ordinarie skolor som skall tillgodose dem inom en pedagogik som sätter barnet i centrum och som kan tillgodose dessa behov.”

Skollagen 1 kap § 2

”Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållande ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet.”

Skollagen 2 kap Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

”Förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen skall utgå från varje barns behov. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall ges den omsorg som deras speciella behov kräver.”

Grundskoleförordningen, särskilt stöd 5 kap § 5

”Särskilt stöd ska ges till elever med behov av specialpedagogiska insatser. Sådant stöd ska i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det finns särskilda skäl, får sådant stöd i stället ges i särskild undervisningsgrupp.”

Rapporten ”Skolsituationen för elever med funktionsnedsättning i grundskolan”

Skolinspektionens kvalitetsgranskning, rapport 2009:6 rekommenderar, huvudmännen för skolorna att förbättra skolsituationen för elever med hörselnedsättning genom att

- stärka personalens kompetens avseende kunskaper om funktionsnedsättningens påverkan på inläring
- förbättra rutinerna för att få teori att tränga ner i praktiken
- anpassa lärandemiljön och förbättra sitt organiserande av lokaler
- tydliggöra assistenternas uppgifter och ansvar i förhållande till undervisande pedagog
- arbeta för att eleverna i första hand använder de tekniska hjälpmedel som erbjuds, om de ändå inte väljer att använda tekniken måste skolorna öka sina kompensatoriska insatser
- förbättra uppföljning och utvärdering av insatser och resultat.

Behov av hörselpedagogiskt stöd

Rapporten från Skolinspektionen och forskningsstudier visar att det är viktigt för barn och elever med hörselnedsättning att få stöd av pedagoger som har kompetens om hur inläringen påverkas av hörselnedsättningen. Det är också viktigt att personal kring barnet och eleven får det stöd som krävs för att skapa en fungerande lärmiljö.

Ola Hendars rapport ”Måluppfyllelse för döva och hörselskadade i skolan” 2007 visar att döva och elever med hörselnedsättning har svårare att nå målen jämfört med hörande elever. Rapporten visar också att 25 % av alla elever med hörselnedsättning i kommunala och fristående skolan har fler svårigheter utöver sin hörselnedsättning.

Enligt Hörselskadades Riksförbunds (HRF) årsrapport 2007 var 19 % av elever med hörselnedsättning år 2006 inte behöriga att söka till gymnasiet mot 10,5 % av samtliga elever.

Enligt samma årsrapport var det år 1998 endast 10-15 % som läste vidare vid högskolan efter gymnasiet mot 45 % för riksgenomsnittet.

I Lotta Coniavitis Gellerstedts rapport 2008 ”Om elever med hörselskada i skolan” redovisas hur 600 elever och ungdomar med hörapparat och cochleaimplantat (CI) upplever sin skolsituation. En stor grupp av de som går i den kommunala och fristående skolan upplever stora brister i sin skolsituation. Enligt rapporten är det viktigt att stödkedjan individ, skola, kommun, landsting och stat fungerar för att eleven ska ha en tillfredsställande skolsituation. Det redovisas också att det enbart är 10-20 % av de undervisande lärarna som under en femårsperiod har en elev med hörselnedsättning.

I rapporten ”Att höra eller nästan inte höra”, Ellinor Brunnberg, Margareta Lidén – Boström och Carina Persson har 9000 elever i Örebro län tillfrågats år 2005 och 2007 om sin livssituation. Rapporten visar att elever med hörselnedsättning i större utsträckning än hörande utsatts för mobbing, trivs sämre i skolan och skolkar mer.

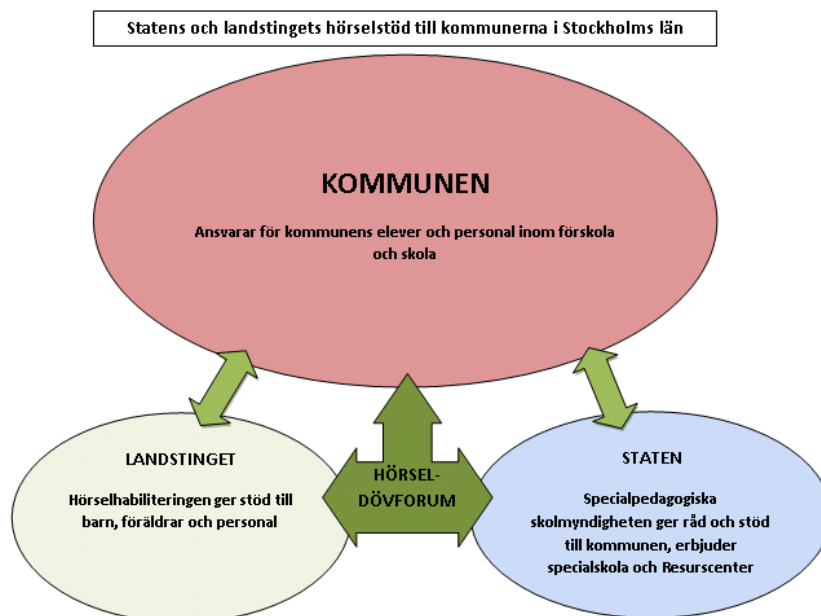
Begrepp

I rapporten används begrepp med följande innebörd:

- Statens stöd betyder här Specialpedagogiska skolmyndighetens stöd i form av råd och stöd och Resurscenterverksamhetens stöd till barn och elever i förskola och skola och berörd personal i kommunerna.
- Landstingets stöd betyder här Hörselhabiliteringens stöd i form av specialpedagogiskt stöd till barn och elever i förskola och skola och berörd personal i kommunerna.
- Kommunernas stöd betyder här stöd av kommunalt anställd hörselpedagog till barn och elever i förskola och skola och berörd personal i kommunerna.
- Skolformer betyder här kommunala och fristående förskolor, grundskola, gymnasieskola och särskola alternativt hörselanpassade förskolor och skolor samt de statliga specialskolorna Åsbackaskolan och Manillaskolan.
- Elever är ett allmänt begrepp för barn och ungdomar i alla skolformer. I texten preciseras vilken skolform som avses.
- Inkluderade elever är barn och ungdomar med hörselnedsättning som går i kommunala eller fristående förskolor och skolor.
- Beställarkompetens innebär att den som ska beställa hörselpedagogiskt stöd för barn och elev i förskola eller skola måste förstå att eleven behöver stödet. Beställaren måste ha kunskap om vart man kan vända sig för att få stödet. Beställarkompetens behöver finnas bland pedagog, rektor, specialpedagog, skolsköterska och elevhälsoteam. Vissa föräldrar upplever att även de behöver ha beställarkompetens för att eleven ska få stöd.

Kommunens, landstingets och statens hörselpedagogiska stöd

För att ge en bild av det hörselpedagogiska stöd som barn, elever, deras familjer och pedagoger kan få redovisas nedan Hörselhabiliteringens, SPSM:s och kommunens ansvar och uppdrag. Det gemensamma uppdraget är att ge stöd så att barnet och eleven får möjlighet till utveckling och tillgång till likvärdig utbildning. För att kunna ge stöd sker samarbete mellan stat, kommun och landsting. Det samarbetet behöver utvecklas.

Figur 1

Det finns flera aktörer som ger stöd på olika sätt till barn, elever, föräldrar och pedagoger till exempel intresseorganisationer inom döv och hörselområdet och teckenspråksutbildning för föräldrar, barn till döva och hörande syskon. Det stödet redovisas inte i denna rapport.

Kommunerna

Kommunen har ansvar för all skolverksamhet enligt skollagen. Det har också ansvar för alla elever som är skrivna i kommunen oavsett i vilken skolform och var de går i förskolan och skolan.

Enligt skollagen ska kommunen erbjuda varje barn och elev i förskola och skola stöd utifrån deras behov. Särskild hänsyn ska tas till elever som är i behov av särskilt stöd. Barnets och elevens förutsättningar för lärande, utveckling och delaktighet i förskolan och skolan ska styra hur insatser utformas.

I grundskoleförordningen, särskilt stöd 5 kap § 5 fastställs att:

”Särskilt stöd ska ges till elever med behov av specialpedagogiska insatser. Sådant stöd skall i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det finns särskilda skäl, får sådant stöd i stället ges i särskild undervisningsgrupp.”

Kommunen har ansvar att ge hörselpedagogiskt stöd för de barn och elever i förskolor och skolor som behöver stöd. Vissa kommuner har en anställd hörselpedagog.

I kommunerna i Stockholms län finns förutom den kommunala och fristående förskolan och skolan hörselanpassad skolverksamhet.

Hörselanpassade förskolor:

Vårängens förskola, Pysslingen, Huddinge kommun
Språkrikets förskola, Stockholms kommun
Snäckbackens förskola, Inspira, Sollentuna kommun.

Kommunala och fristående hörselanpassade skolor:

Alviksskolan, hörselklasser, Stockholms kommun
Snäckbacken, Inspira, särskola med tvåspråkig profil, Sollentuna kommun
Nya Broskolan, teckenspråkig friskola, Stockholms kommun.

Hörselanpassat riksgymnasium:

Riksgymnasiet för hörselskadade, (RGH) i Örebro kommun
Riksgymnasiet för döva, (RGD) i Örebro kommun.

Hörselhabiliteringen

Landstinget ansvarar enligt Hälso- och sjukvårdslagen för medicinsk, pedagogisk, teknisk och psykosocial habilitering till barn och ungdomar med hörselnedsättning och dövhet samt att stödja deras föräldrar, anhöriga och nätverk. Hörselhabiliteringen ger stöd till hörselskadade och döva barn 0-20 år och deras föräldrar inom Stockholms läns landsting oavsett förskole- och skolplacering. Personalkonsultation erbjuds kring det enskilda barnets behov. Hörselhabiliteringens stöd ges alltid på föräldrars uppdrag.

Hörselhabiliteringen för barn och ungdom 0-20 år, Karolinska Universitetssjukhusets uppdrag är att

- stödja hörselskadade och döva barn och ungdomar och deras familjer, stärka dem i deras kontakter med förskola och skola och samhället i övrigt i olika hörselfrågor
- utgå från varje barns och ungdoms behov. Insatserna planeras i samverkan med barnet, familjen och deras nätverk.
- erbjuda habiliteringsinsatser till barnet och ungdomen och dennes nätverk i form av behandling, råd och stöd, kunskapsöverföring, konsultation och hjälpmedel
- ge konsultation till personal som finns i brukarens närmiljö. Konsultationen ska ges som en del i den habiliteringsinsats som erbjuds brukaren. Med konsultation avses här kompletterande specialistkunskap, utifrån en enskild brukares behov, till en annan yrkesprofession
- samverka med hörselpedagoger om sådan finns i kommunerna och det är relevant utifrån barnets och ungdomens behov
- ha ett nära samarbete och väl utarbetade rutiner med förskola och skola så att barnets övergång mellan verksamheterna är väl förberedd.

Hörselhabiliteringen arbetar i team kring barn och familj. Samverkande insatser ges av audionom, ingenjör, konsulent, kurator, logoped, läkare, talpedagog, psykolog, specialpedagog, sekreterare och teckenspråklärare.

Inom Hörselhabiliteringen finns 12 specialpedagoger och 1 talpedagog med inriktning döv/hörsel. Av de 12 specialpedagogerna är det 10,5 tjänst som riktar sitt stöd mot barn i åldersgruppen 0-8 år. Dessa arbetar även med barn med hörselnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning. 1,5 specialpedagogtjänst, 1 talpedagog samt hörselvårdskonsulenter ger pedagogiskt stöd mot barn och ungdomar i skolåldern. Även andra yrkesgrupper inom Hörselhabiliteringen ger pedagogiskt stöd i form av teknikinformation till skolpersonal, deltagande i gruppverksamhet för barn och ungdom med mera.

Hörselhabiliteringen erbjuder:

- Råd och stöd och information
- Stödsamtal och krisstöd
- Hörselmätningar
- Hörapparater och hjälpmedel
- Medicinsk uppföljning
- Stöd att utveckla kommunikation, hörsel, tal och språk bland annat via metoden Auditory Verbal Therapy (AVT)
- Utvecklingsbedömningar
- Teckenspråk och tecken som stöd (TSS)
- Stöd vid förskole- och skolval
- Personalkonsultation till förskola och skola
- Föräldrautbildningar, föreläsningar och gruppverksamhet för barn och ungdomar.

Inom Hörselhabiliteringen finns även försöksverksamheten Hörsel-dövforum som samfinansieras av Specialpedagogiska skolmyndigheten och Hörselhabiliteringen.

Landstinget ger också stöd genom Dövblindteamet, Handikapp & Rehabilitering och Enheten för Cochleaimplantat, Karolinska Universitetssjukhuset.

Specialpedagogiska skolmyndigheten

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) arbetar för en lärmiljö som ger bästa möjliga förutsättningar för alla, oavsett funktionsförmåga genom att

- ge specialpedagogiskt stöd till skolhuvudmän
- erbjuda undervisning i specialskolor
- utveckla och producera läromedel
- fördela statsbidrag.

SPSM:s rådgivare ger råd och stöd i frågor som rör pedagogiska konsekvenser av olika funktionsnedsättningar till personal som omfattar alla skolformer inom det offentliga skolväsendet och friskolor som står under statlig tillsyn. Kommunerna, pedagogerna, team och rektorer kan vända sig till myndigheten med en förfrågan om stöd. Rollen är att vara kompletterande i förhållande till skolhuvudmannens kompetens. I uppdraget ingår att

- ge rådgivning till skolhuvudmannen
- anordna och medverka i kompetensutveckling
- sprida information om myndigheten till skolhuvudman och föräldrar
- bedriva och medverka i specialpedagogisk utvecklingsverksamhet.

Resurscenter

Inom SPSM finns fyra nationella resurscenter som har kompetens kring elever med:

- Synskada med eller utan ytterligare funktionsnedsättning.
- Hörselnedsättning i kombinerad med utvecklingsstörning.
- Medfödd dövblindhet.
- Grava tal och språkstörningar.

Resurscentren erbjuder utredningar av barn och ungdomar samt information och utbildning till lärare, annan personal och vårdnadshavare.

Statliga hörselanpassade skolor

SPSM har tre nationella och fem regionala specialskolor. Av dessa är Åsbackaskolan, en nationell specialskola för elever med hörselnedsättning med utvecklingsstörning och Manillaskolan den regionala specialskolan för elever med hörselnedsättning i östra regionen. I östra regionen ingår Stockholm och Uppsala län samt Gotland.

Specialpedagogiska skolmyndigheten i östra regionen

I östra region finns det en råd och stödenhet och Manillaskolan. I råd och stödenheten arbetar 32 rådgivare varav två med döv/hörselkompetens samt en samordnare av hörsel och dövfrågor.

I regionen finns Manillaskolan. Specialskolans utåtriktade verksamhet erbjuder bland annat stöd till inkluderade elever med hörselnedsättning i den kommunala och fristående skolan i form av ”Tema – tecken”. En verksamhet som erbjuder inkluderade elever teckenspråk i en tvåspråkig miljö.

Inom östra regionen finns även försöksverksamheten Hörsel-dövforum som samfinansieras av Specialpedagogiska skolmyndigheten och Hörselhabiliteringen.

Kartläggningens genomförande

För att ge en bild av det kommunala hörselpedagogiska stödet för barn och elever i Stockholms län har en kartläggning gjorts av stödet från kommunernas hörselpedagoger. Under perioden september 2009 till mars 2010 har underlag samlats in och bearbetats.

För att kunna genomföra kartläggningen har information samlats in på följande sätt:

- hörselhabiliteringens statistik över alla barn och ungdomar 0-20 år med hörselnedsättning
- en enkät till samtliga kommunala hörselpedagoger med informationsbrev till förvaltningschefer i länet. Se bilaga 1 och 2.
- insamlade arbetsplaner från hörselpedagoger
- uppdragsbeskrivningar från verksamheterna Hörselhabiliteringen och SPSM
- möten mellan Hörsel-dövforums samordnare och verksamhetschefer i länets hörselanpassade förskolor och skolor
- kontinuerliga arbetsmöten med ansvariga chefer för Hörselhabiliteringen och SPSM
- kontinuerliga arbetsmöten mellan Hörselhabiliteringen konsulenter, SPSM:s rådgivare samt ansvarig för utåtriktad verksamhet på Manillaskolan.

Barn och elever är indelade enligt följande i rapporten. Förskolan omfattar förskoleverksamhet för barn 0-5 år. Skolan omfattar förskoleklass till och med gymnasiet.

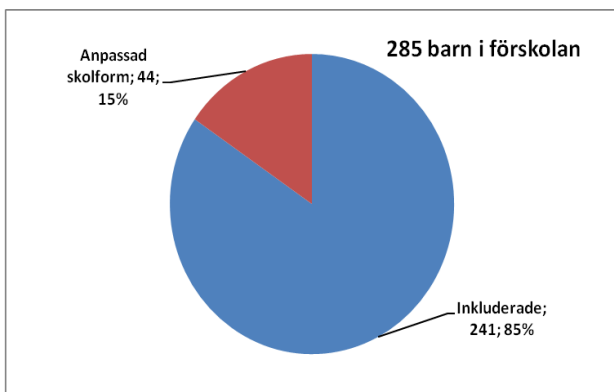
Stockholms län består av 26 kommuner. Av dem har 16 kommuner hörselpedagogiskt stöd i varierande grad. Samtliga länets 16 hörselpedagoger har svarat på enkäten. Samordnaren har haft en dialog med sju av de tio kommuner som saknar hörselpedagog, eller fått svar på övergripande frågor kring hur stödet ser ut för målgruppen.

Resultat av kartläggningen

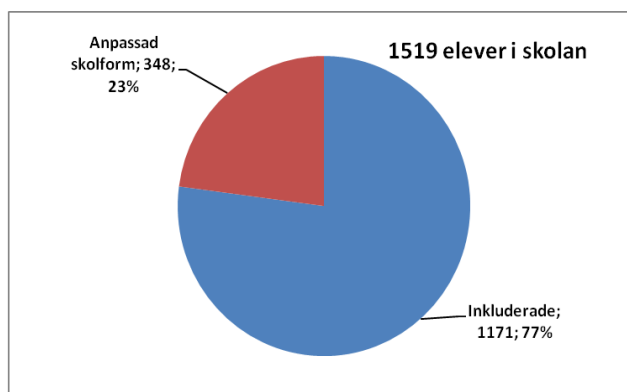
Resultatet av kartläggningen och enkäten redovisas i nedanstående avsnitt.

Barn och ungdomar inskrivna i Hörselhabiliteringen

I länet fanns vid årsskiftet 2009/10 totalt 1751 barn 0-20 år inskrivna i Hörselhabiliteringen . Det motsvarar 3,5 promille av den totala åldersgruppen i länet. I kartläggningen har ytterligare cirka 50¹ elever identifierats, alla i hörselanpassad skolform. Det betyder totalt cirka 1800 elever som är fördelade mellan inkluderad respektive hörselanpassad skolform enligt figur 2 och 3.

Figur 2

Figur 3

I förskolan finns 285 barn med hörselnedsättning. Av dessa går 85 % (241) inkluderade i kommunala och fristående förskolor och 15 % (44) i anpassade förskolor och får därmed tillgång till hörselpedagogisk kompetens [figur 2].

I skolan finns 1519 elever med hörselnedsättning. 77 % (1171) av dem går inkluderade i kommunala och fristående skolor. 23 % (348) går i hörselanpassade skolformer och får därmed tillgång till hörselpedagogisk kompetens [figur 3]. I figur 2 och 3 ingår de elever som ej är inskrivna i Hörselhabiliteringen som finns i anpassad skolform.

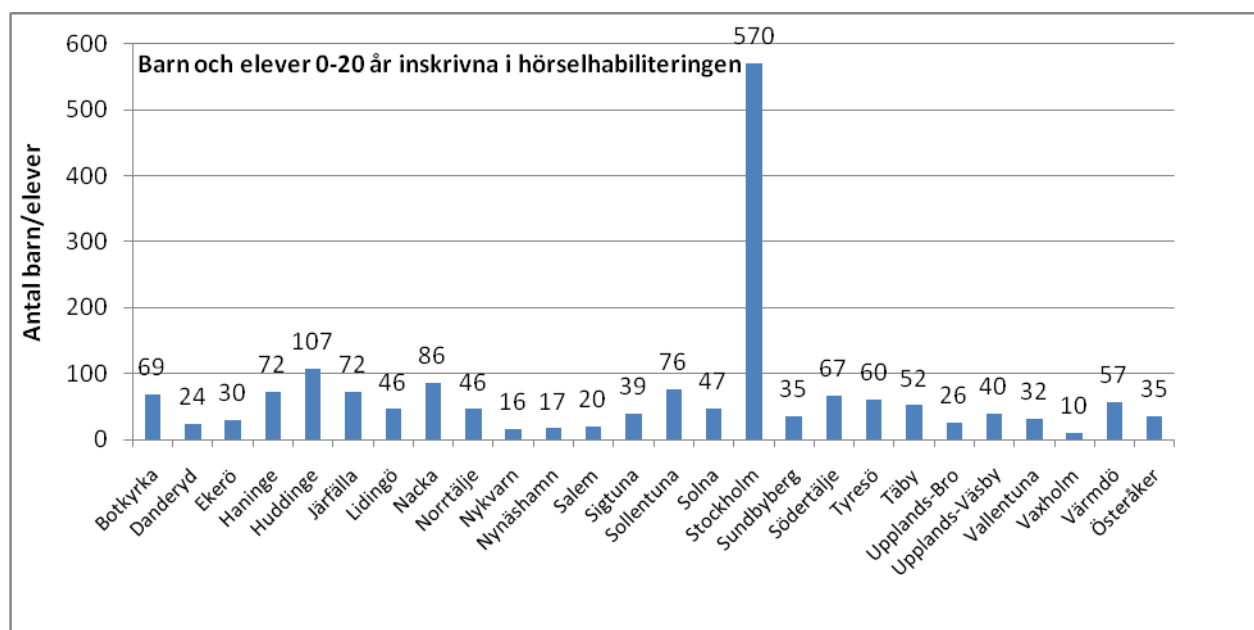
Reflektion: Enligt Hörselskadades Riksförbunds årsrapport 2007 gick 38 % av landets förskolebarn i hörselanpassad förskola. I Stockholms län går 15 % i hörselanpassad förskola idag [figur 2]. Alla tre specialförskolorna i länet består av speciella avdelningar för barn med hörselnedsättning integrerade i en större förskoleverksamhet tillsammans med andra avdelningar för hörande barn. Alla tre arbetar aktivt med att utveckla samarbetet med de hörande avdelningarna. Kommer de som idag finns i hörselanpassad förskola också att välja en hörselanpassad skolform? Fler eller färre?

Enligt Hörselskadades Riksförbunds årsrapport 2007 gick 16 % av eleverna i hörselanpassade skolformer från förskoleklass till och med årskurs 10. I Stockholms län utgör de 23 % [figur 3]. Att det är fler i Stockholms län som väljer anpassad skolform beror kanske på att det i regionen finns flera hörselanpassade skolalternativ. Alla inom pendlingsavstånd.

¹ Dessa elever är ej inräknade i figur 4

Antalet barn och ungdomar i Stockholms län

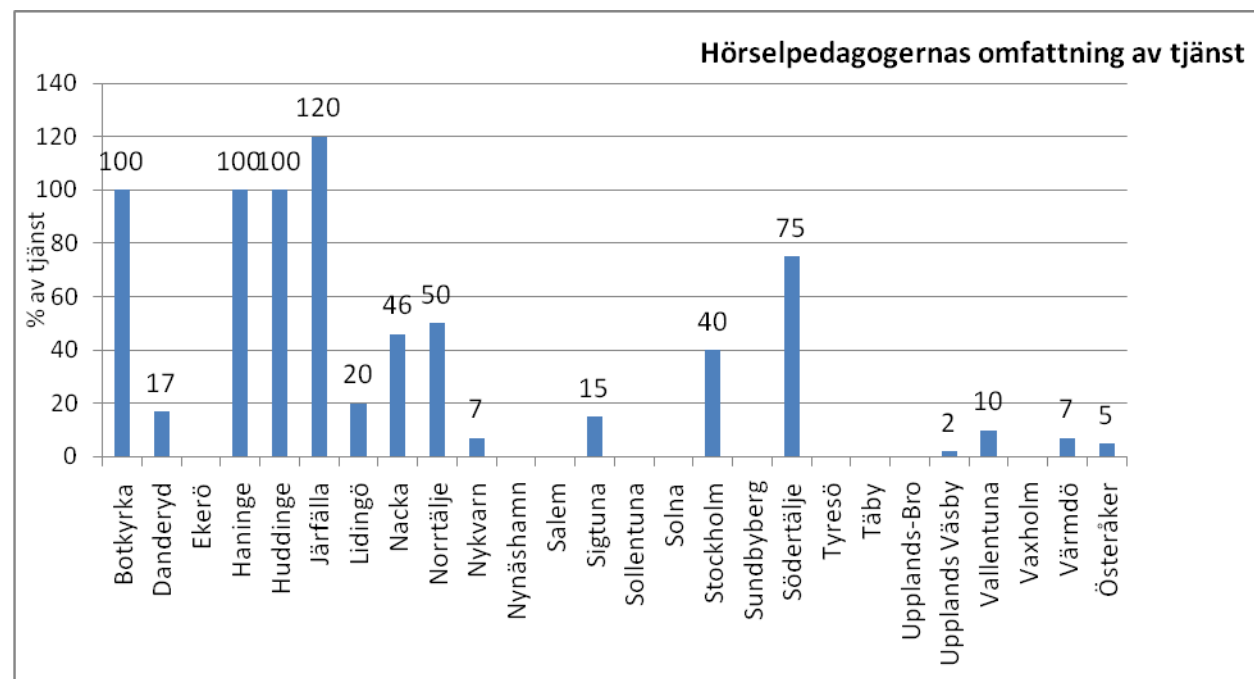
Det totala antalet barn och ungdomar 0-20 år (1751) i Hörselhabiliteringen, fördelade mellan länets kommuner enligt figur 4.

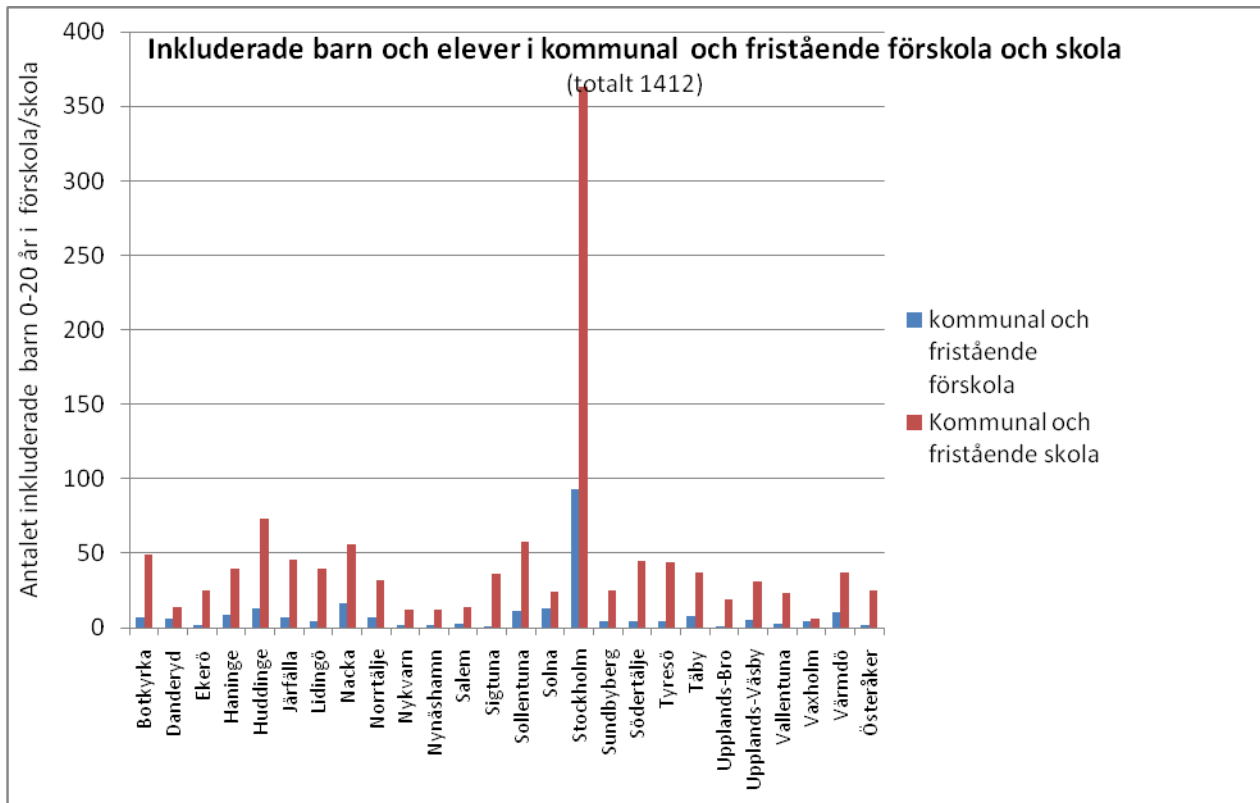
Figur 4

Hörselpedagogernas tjänsteomfattning

Det finns en stor variation mellan hur mycket kommunernas hörselpedagoger arbetar med hörselpedagogiskt stöd riktat till målgruppen [figur 5]. Det är ett spann på tjänste procent från 2 % till 120 % mellan kommunerna. I Järfälla delar två hörselpedagoger på uppdraget (100 % + 20 %). I Nacka delar tre hörselpedagoger på uppdraget (20 % + 20 % + 6 %). Två pedagoger arbetar i flera kommuner. I flera kommuner ingår andra uppdrag för hörselpedagogen som inte är direkt riktade till elever med hörselnedsättning eller berörd personal.

Figur 5

Figur 6

Reflektion: 10 av 26 kommuner saknar hörselpedagog. Några av dessa är små kommuner med ett mindre antal barn och elever. Stockholms kommun har totalt 570 elever med hörselnedsättning och en kommunal hörselpedagog som arbetar 40 % mot målgruppen.

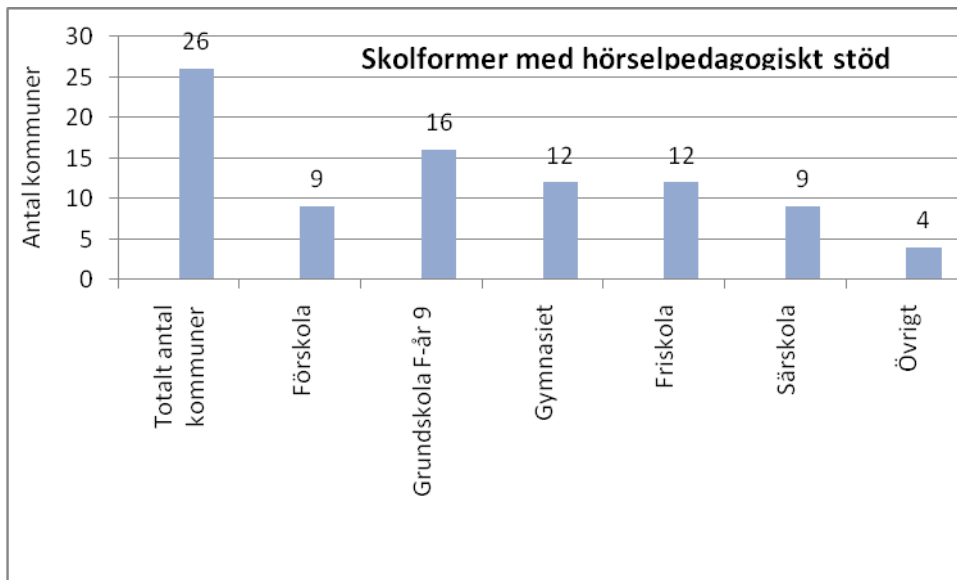
Fyra hörselpedagoger arbetar 100 % med hörselpedagogiskt stöd. I en kommun har man annonserat efter en hörselpedagog men inte fått sökande med full kompetens. Då gjordes tjänsten om till talpedagogtjänst.

Det finns totalt 1412 inkluderade barn och elever i länets kommunala och fristående förskolor och skolor [figur 6]. Det kommunala hörselpedagogiska stödet i tjänsteomfattning motsvarar rimligen inte målgruppens behov. Se figur 5 och 6.

Skolformer med hörselpedagogiskt stöd

Av de 26 kommunerna i länet har 16 kommuner hörselpedagoger. Hörselpedagogens uppdrag ser olika ut och man riktar sitt stöd till olika skolformer beroende på vilket uppdrag man har i kommunen [figur 7]. Rutiner för hur stöd ska ges ser också olika ut. I de flesta kommuner är hörselpedagogen anställd centralt av resursteam eller liknande och stödet till förskolor och skolor är avgiftsfritt. I tre kommuner har man lagt ut resurserna till varje rektor. Det betyder att varje enskild rektor ska köpa stödet av den centralt anställda hörselpedagogen. Alternativt köps tjänsten in timvis av hörselpedagogens enskilda firma i ytterligare några kommuner.

Figur 7 visar antalet kommuner där hörselpedagogen ger stöd till de olika skolformerna. ”Övrigt” betyder här till exempel Svenska för invandrare (SFI) och familjedaghem.

Figur 7

Reflektioner kring förskolan: Av de 26 kommunerna i länet är det 9 kommuner som ger hörselpedagogiskt stöd till förskolan. Figur 2 visar att det totalt finns 241 inkluderade elever i förskolan. Där uppdraget mot förskola finns hos hörselpedagogen saknas efterfrågan i flera kommuner. Av Hörselhabiliteringens 12 specialpedagoger riktar 10,5 sitt stöd till barn i förskoleåldern. Hörselhabiliteringen ger ett mer omfattande stöd till barn och personal i förskolan. En dialog behövs kring stödet i förskolan med båda parter så att man kan hitta samverkansformer och rutiner.

Reflektioner kring grundskolan, gymnasiet och friskolan: Av de 26 kommunerna i länet är det 16 kommuner som ger hörselpedagogiskt stöd till grundskolan och 12 kommuner ger stöd till gymnasiet och friskolan. Figur 3 visar att det totalt finns 1171 inkluderade elever i dessa skolformer.

I flera kommuner köps stödet för gymnasiet in av respektive rektor. I ett flertal av dessa kommuner finns idag ingen efterfrågan. Det finns inte heller utrymme i hörselpedagogens tjänst för detta stöd om efterfrågan fanns. I en kommun köper en förälder hörselpedagogiskt stöd direkt från pedagog. För att efterfrågan av hörselpedagogiskt stöd ska vara möjlig behöver personal kring eleven ha beställarkompetens och de behöver veta vart de ska vända sig.

Av Hörselhabiliteringens 12 specialpedagoger riktar 1,5 av dessa sitt stöd till barn i skolåldern.

Reflektioner kring särskolan: Av de 26 kommunerna i länet är det 9 kommuner som ger hörselpedagogiskt stöd till särskolans målgrupp. I Stockholm och Järfälla ingår särskolan i uppdraget, men inget stöd efterfrågas där.

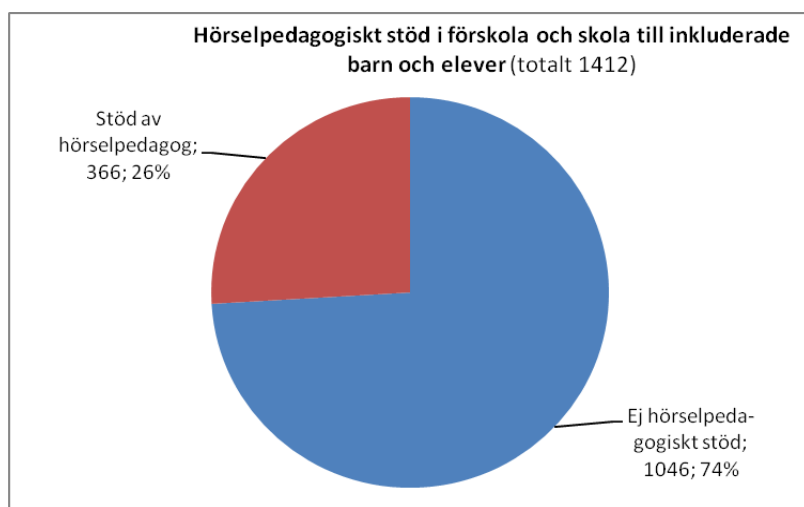
Enligt SPSM:s årsredovisning 2009 var 5 % av råd och stöduppdragen inriktade på hörseluppdrag inom förskola och skola.

Barn och elever som får kommunalt hörselpedagogiskt stöd

Totalt finns 1412 barn och eleverna inkluderade i den kommunala och fristående skolan med varierande grad av hörselnedsättning [figur 6]. Av dessa finns 241 barn i förskolan [figur 2] och

1171 elever i skolan [figur 3]. 26 % (366) av alla inkluderade barn och elever får stöd av kommunernas hörselpedagoger [figur 7].

Antalet elever som hörselpedagogerna ger stöd till varierar stort mellan kommunerna. Det beror på olika uppdrag, tjänsteomfattning och efterfrågan av stöd. En del hörselpedagoger ger stöd till 2-4 elever och en del till upp till 60-80 elever.

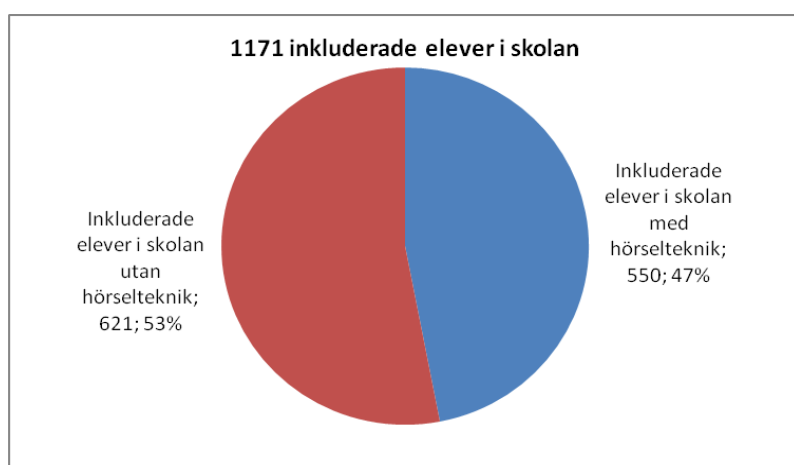

Figur 7

Reflektion: Endast 366 av de 1412 inkluderade eleverna i förskola och skola får stöd av kommunal hörselpedagog. Vilka får stöd? Är det främst de med hörselteknik? Är det grad av hörselnedsättning som avgör? Vad eller vem är det som avgör? Är det rektor/pedagogers kompetens som avgör? Är det föräldrars envishet och kompetens som avgör? Är det resurser som avgör? Vilka elever ska hörselpedagogen arbeta med? Vilka behov ska styra?

Inkluderade elever med hörseltekniska hjälpmedel

Hörselhabiliteringens statistik visar vilken grad av hörselnedsättning barn och eleven har och vilken typ av individuella hörtekniska hjälpmedel de har förskrivits. Av de totalt 1171 inkluderade eleverna i skolan har 47 % (550) hörapparat, cochleaimplantat eller benförankrad hörapparat [figur 8].

Figur 8

Reflektion: De 550 inkluderade eleverna med hörapparat, cochleaimplantat alternativt benförankrad hörapparat och den berörda personal som arbetar med dem har rimligtvis behov av

någon form av kontinuerligt hörselpedagogiskt stöd. Skolinspektionens kvalitetsgranskning 2009 rekommenderar huvudmännen för skolorna att förbättra skolsituationen för elever med hörselnedsättning. De uppmanas bland annat att arbeta för att eleverna i första hand använder sina tekniska hjälpmedel och eventuell fast installerad teknik. Om eleverna ändå väljer att inte använda tekniken måste skolorna öka sina kompensatoriska insatser. Skolinspektionen rekommenderar också huvudmännen att stärka personalens kompetens avseende kunskaper om funktionsnedsättningens påverkan på inlärning.

Varje pedagog som möter elever med hörselnedsättning bör ha en grundläggande kunskap i dessa frågor. Det finns hörselkurser i ämnet som regelbundet erbjuds av SPSM men i flera kommuner kommer pedagogerna inte till dessa kurser².

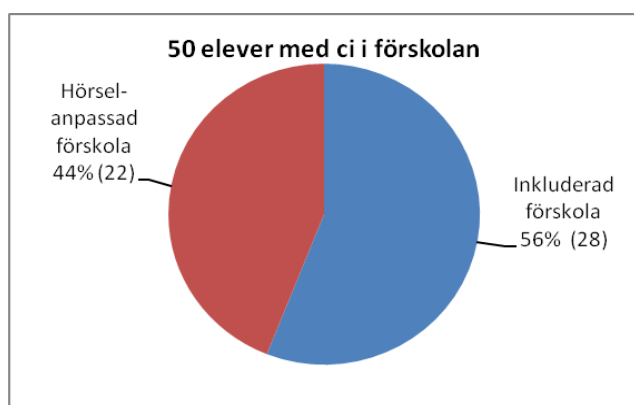
Enligt HRF:s årsrapport 2006 är det drygt 40 % av de inkluderade eleverna i årskurs 7-9 som inte använder sin hörseltekniska utrustning. Därtill ska läggas att hörseltekniker och hörselpedagoger vittnar om att det är vanligt att hörseltekniken inte fungerar. En viktig faktor är elevens och personalens attityd till hörseltekniken.

Hörselhabiliteringens hörselingenjör åker ut till barnet i förskolan och eleven i skolan i samband med att ny fast teknik ska installeras. De informerar personalen och åker ut till förskolor och skolor och ser vad om tekniken inte fungerar. Personal, barn och föräldrar bjuds in till Hörselhabiliteringen för information och konsultation i samband med att barnet och eleven fått ny hörselteknik. Teknikanvändningen och skolsituation följs upp på Hörselhabiliteringen i samband med årliga kontroller. Däremellan har förskolan och skolan ett viktigt uppdrag att meddela Hörselhabiliteringen om tekniken inte fungerar.

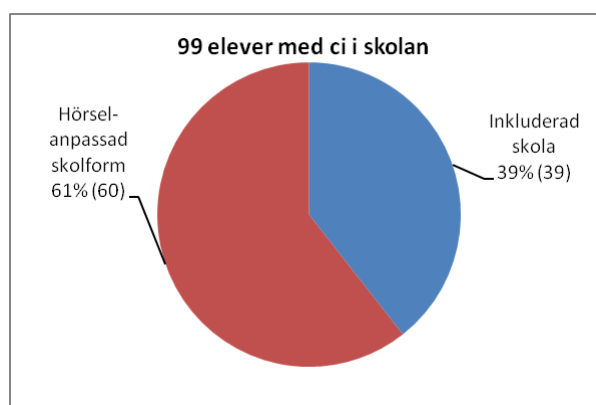
Där hörselpedagog finns bör den tillsammans med barnets eller elevens ansvariga pedagog vara den som bevakar och meddelar Hörselhabiliteringen om tekniken inte fungerar

Elever med cochleaimplantat i förskola och skola

Totalt finns 149 elever med cochleaimplantat (CI) i länet. 50 av dem finns i förskolan varav, 28 går i inkluderade i kommunala eller fristående förskola [figur 10]. 99 elever finns i skolan varav 39 går i inkluderad skolform [figur 11].

Figur 10

Figur 11

² Mer information om hörselkurserna under rubriken ”SPSM:s hörselkurser och distanskurser”.

Idag hörselscreenas alla nyfödda barn och därmed upptäcks en hörselnedsättning tidigt. Över 90 % av alla dövfödda och gravt hörselskadade barn får tidigt cochleaimplantat. Det ger dem mer eller mindre möjlighet att utveckla både sin hörsel och sitt talspråk. Med cochleaimplantat har de fortfarande en hörselnedsättning som påverkar deras inläringssituation.

Reflektion: Allt fler föräldrar till barn som tidigt fått ett cochleaimplantat väljer den kommunala och fristående förskolan och skolan. Kommunen måste ha kompetens att möta dessa barns behov av hörselpedagogiskt stöd.

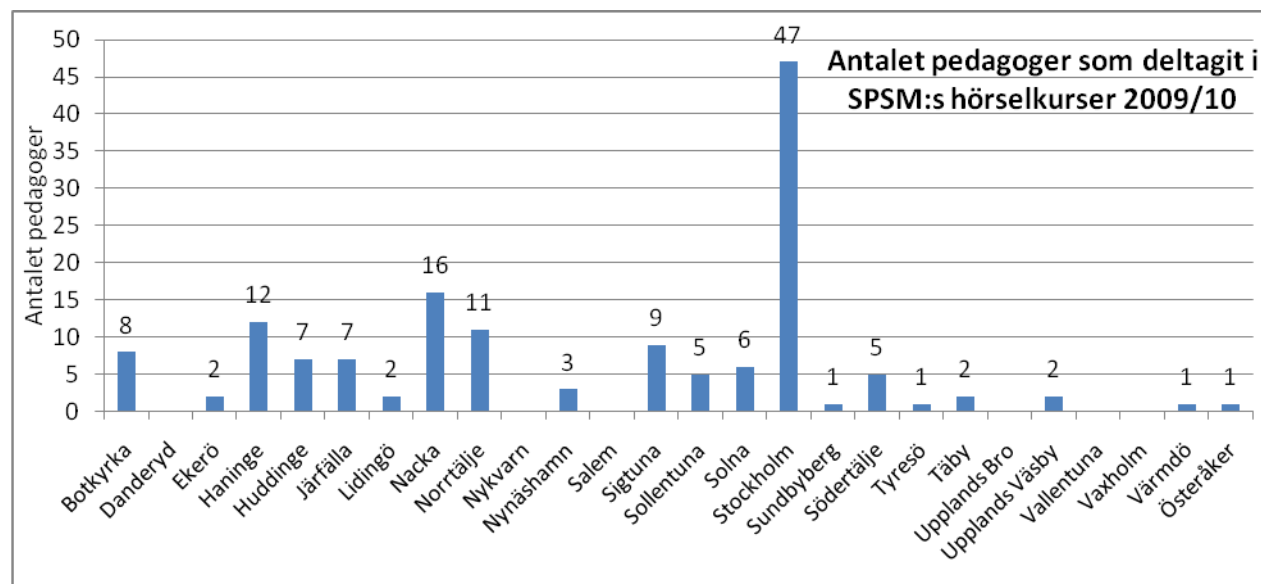
Hur ser stödet ut för barn och elever med hörseltekniska hjälpmedel som går inkluderat i förskolor och skolor? Idag saknar 10 av 26 kommuner den hörselpedagogiska kompetens som kan möta upp dessa elevers behov i förskola och skola. Även personalen är i behov av hörselpedagogiskt stöd. Har eleverna assistentstöd eller någon annan form av stöd i gruppen? Kommer de elever som går inkluderade i förskolan idag även att välja inkluderad skolform?

SPSM:s hörselkurser och distanskurser

Specialpedagogiska skolmyndigheten i östra regionen erbjuder avgiftsfria hörselkurser på temat ”Att arbeta med barn och elever med hörselnedsättning”. Kurserna erbjuds vid sex tillfällen per år. Två av dem riktar sig till pedagoger som möter elever med hörselnedsättning i kombination med flerfunktionsnedsättning. Övriga fyra kurser riktar sig till pedagoger som möter barn och elever i alla skolformer. Innehållet lägger fokus på pedagogiska strategier och att förstå funktionsnedsättningens påverkan på inläring.

Från Stockholms län har 148 pedagoger deltagit i kurserna 2009/2010. Figur 12 visar antalet deltagare från respektive kommun. 20 av de 148 deltagarna kommer från kommuner som saknar hörselpedagog.

SPSM erbjuder också ett antal avgiftsfria distansutbildningar inom hörsel och dövområdet.

Figur 12

Reflektion: Det krävs kompetens i kommunen för att förstå vilka pedagoger som behöver få hörselpedagogisk kompetens och gå SPSM:s hörselkurser. Hörselpedagogen har kompetens och ett stort ansvar för att rekommendera berörda pedagoger att delta i kurserna och följa upp kunskapen efter kurserna. Bara 20 av 148 deltagare kommer från kommuner som saknar hörselpedagog. Skulle den siffran öka om det fanns hörselpedagog i alla kommuner? I de kommuner som saknar hörselpedagog är det otydligt vem som är kontaktperson för kursinformationen.

Kurserna blir snabbt fulltecknade och alla kan inte erbjudas plats. Det finns anledning för SPSM att se över utbudet av kurser och det är viktigt att information om SPSM:s stöd sprids när kontakt tas med förvaltningschefer, rektorer och pedagoger.

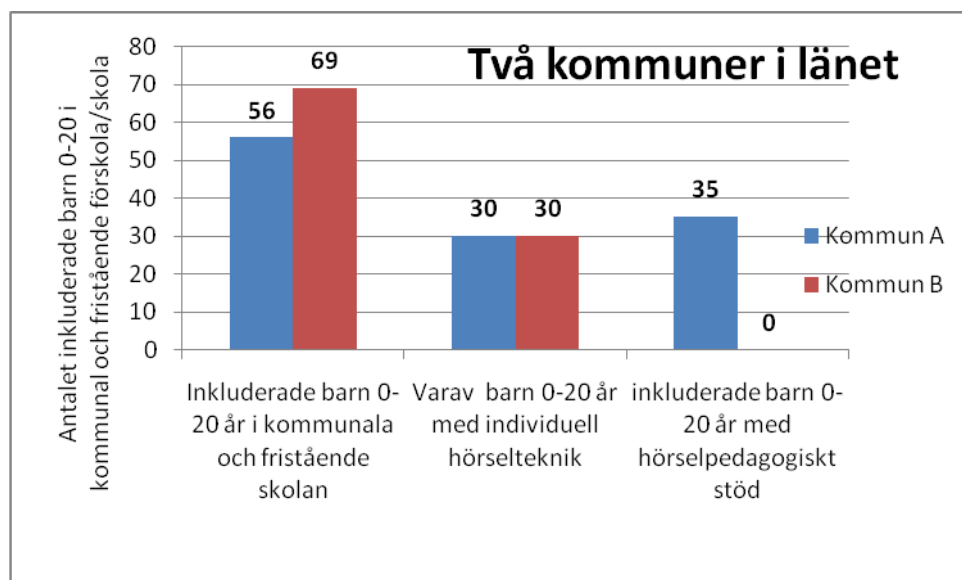
Två kommuner med och utan hörselpedagogiskt stöd

I figur 13 exemplifieras hur olika det kommunala hörselpedagogiska stödet kan se ut och hur många inkluderade barn och elever det finns med hörselnedsättning i två av länets kommuner.

I kommun A (vänstra stapeln) finns totalt 56 inkluderade barn och elever i kommunala och fristående förskolan och skolan. Av dessa har 30 individuell hörselteknik. Hörselpedagogen ger sitt stöd till 35 barn och elever i kommunen. Vilka av de totalt 56 barnen och eleverna som får stöd av hörselpedagogen och om de finns i förskolan eller skolan är oklart.

I kommun B (högra stapeln) finns totalt 69 inkluderade barn och elever i kommunala och fristående förskolan och skolan. Av dessa har 30 individuell hörselteknik. Denna kommun har inget kommunalt hörselpedagogiskt stöd.

Enligt Skollagen 1 kap § 2 gäller följande: ”Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållande ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet.”

Figur 13

Reflektion: De blå (vänstra) staplarna visar en kommun som har en hörselpedagog. De röda (högra) staplarna visar en kommun som saknar hörselpedagog. Kan dessa två kommuner ge ett likvärdigt

stöd till sina inkluderade barn och elever med hörselnedsättning i den kommunala och fristående förskolan och skolan?

I kommunen B (högra stapeln) utan hörselpedagog finns totalt 69 barn och elever i kommunala och fristående förskolan och skolan. Ingen av dessa barn får stöd av kommunal hörselpedagog. Vilket annat stöd får de? Ger dessa två kommuner ett likvärdigt stöd?

Kommunen som saknar hörselpedagog skickar färre pedagoger till SPSM:s hörselkurser. Behovet av att skicka pedagoger till kurserna borde vara betydligt större i kommunen som saknar hörselpedagog än i kommunen som har hörselpedagog.

Hörselpedagogernas arbetsplan

2/3 av de kommunala hörselpedagogerna har en arbetsplan. Arbetsplanerna skiljer sig från varandra både vad gäller uppdrag och målgrupper. Flera pedagoger har själva skrivit sin arbetsplan. Några i samverkan med sin närmaste chef. I en jämförelse med Hörselhabiliteringens uppdragsbeskrivning och SPSM:s uppdrag ser man att de tre parternas uppdrag tangerar varandra (se rubriken Stat, kommun och landstingets hörselpedagogiska stöd).

Reflektion: Då uppdragen går in i varandra krävs bra samarbetsformer och tydliga rutiner mellan SPSM, kommun och Hörselhabiliteringen. Detta i syfte att ge bästa möjliga stöd till föräldrar, elever och pedagoger. Hörselpedagogerna upplever att det ibland är otydligt för skolor och enskilda pedagoger vem som ger vilket stöd och vem de ska vända sig till. Det kan leda till dubbla budskap för pedagoger inom hemförskolor och skolor.

Om varje kommun som har en hörselpedagog hade en tydlig arbetsplan för uppdraget med syfte, typ av stöd, kontaktoppgifter och vilka skolformer de riktar sitt stöd till skulle det skapa en större tydlighet. Ett utvecklingsområde för kommunerna skulle kunna vara att den finns tillgänglig på kommunernas webbplatser. Det skulle möjliggöra att

- berörda i den egna kommunen skulle få en tydlig bild av sin kommuns stöd till målgruppen
- hörselhabiliteringen och SPSM skulle få en tydlig bild av vilket stöd kommunen ger
- hörselhabiliteringen kunde ge föräldrar en bild över vilket stöd kommunen ger till barn i förskolor och skolor
- föräldrar skulle få en tydlig bild av vilket stöd deras barn kan få
- föräldrarna kunde själva kontakta berörd hörselpedagog
- de kommuner som helt saknar hörselpedagogiskt stöd skulle få en bild av hur stödet kan se ut
- SPSM och Hörselhabiliteringens kompletterande stöd till kommunen skulle bli tydligare.

En grundförutsättning för att eleven och berörd personal ska få det stöd de behöver är också att kommunen vet att och var eleven finns i kommunen. Det är viktigt att det finns en struktur kring informationsflödet i kommunerna och en kontaktperson för information från Hörselhabiliteringen.

Enskilda elevers förutsättningar och behov ska styra utbildningens utformning. Skolinspektionen har i sin rapport 2009:6 "Skolsituationen för elever med funktionsnedsättning i grundskolan" lyft fram nio framgångsfaktorer som är betydelsefulla för likvärdig utbildning för elever med funktionsnedsättning:

- Övergripande strategier och riktlinjer
- Framförhållning
- Stöd till verksamheter och personal
- Resursfördelningssystem

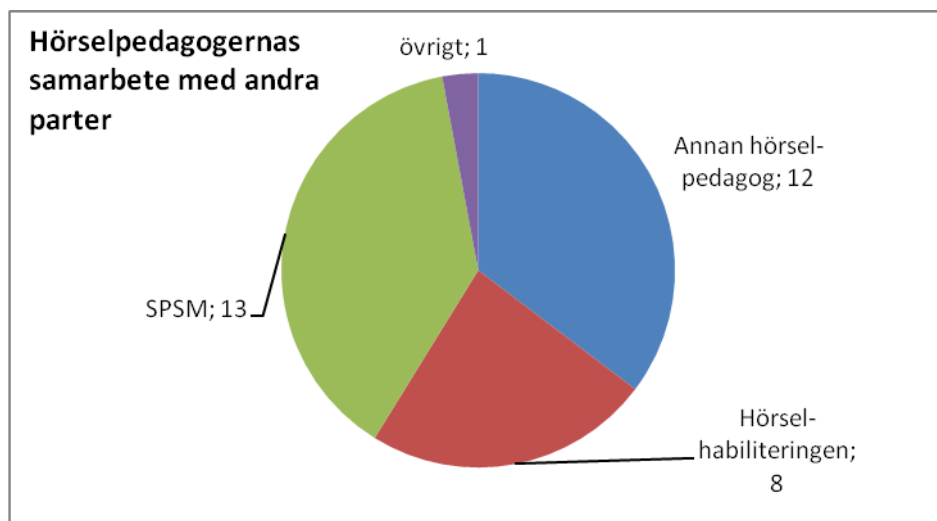
- Personalens bemötande samt arbetet med normer och värden
- Personalens kompetens inom området
- Anpassningar i lärandemiljön grundade på individens behov
- Elevens deltagande i klassen och skolan
- Elevens deltagande vid utformning av anpassningar.

Framgångsfaktorerna i Skolinspektionens rapport borde stämma väl överens med målen för det kommunala hörselpedagogiska stödet. Är det hörselpedagogernas ansvar att bevaka dessa områden? Kanske kan länets hörselpedagoger använda framgångsfaktorerna i sina arbetsplaner?

Hörselpedagogernas syn på samarbete

Specialpedagogiska skolmyndigheten i östra regionen ansvarar för ett nätverk där regionens hörselpedagoger träffas för utbyte av erfarenheter. Samtliga hörselpedagoger i Stockholms län deltar i nätverket.

Länets hörselpedagoger önskar mer och tätare samverkan med Hörselhabiliteringen. De saknar dialog med Hörselhabiliteringen kring hörselteknisk utveckling och den individuella hörtekniken för varje enskild elev.

Figur 14

Figur 14 visar de 16 hörselpedagogernas uppskattning av sitt samarbete med andra inom verksamhetsområdet. En del samarbetar med flera parter. Åtta av dem samarbetar med Hörselhabiliteringen.

Reflektion: Hörselpedagogerna ser samarbetet med Hörselhabiliteringen som en förutsättning för att kunna fullfölja sitt uppdrag i kommunen. Hur Hörselhabiliteringens syn på samarbete ser ut tas inte upp i denna rapport. Idag samarbetar hälften av hörselpedagogerna med Hörselhabiliteringen. Hur kan samarbetet utökas och utvecklas?

Länets hörselpedagoger har uttryckt att de behöver få information om:

- Vilka elever som finns i kommunen
- När elever får ny hörteknik
- Eventuella förändringar i hörselstatus
- Vilka parter som samverkar kring överlämningar

- Vetskap om eventuella insatser från Hörselhabiliteringen som är av vikt för hörselpedagogens arbete.

Kommunerna behöver en tydlig struktur för informationsflödet och en kontaktperson för information från Hörselhabiliteringen. Det skulle underlätta för hörselpedagogen som då vet vem han eller hon ska vända sig till för att få nödvändig information. Hörselhabiliteringen skulle få en tydlig kontaktperson och samarbetspart.

Hörselpedagogernas fortbildning

En fjärdedel av de kommunala hörselpedagogerna anser sig få den fortbildning som krävs för att de ska känna sig uppdaterade och säkra i sin yrkesutövning. Tre fjärdedelar anser att de inte får tillräcklig fortbildning. En majoritet av hörselpedagogerna anser att det är svårt att få tiden att räcka till att gå på fortbildning. Det ekonomiska utrymmet är för litet och en del är hänvisade till avgiftsfri fortbildning. Önskemål om fortbildning visar bland annat att man saknar uppdatering kring ny hörselteknik.

Reflektion: Kan SPSM och Hörselhabiliteringen samverka kring att skapa en skräddarsydd fortbildning?

Framtidens hörselpedagogiska kompetens

Av de 16 hörselpedagogerna i länet är 10 av 16 äldre än 55 år. Flera är 60 år redan inom en femårsperiod. Det saknas idag utbildade hörselpedagoger som kan ersätta de som går i pension. Det finns inte heller utbildning som motsvarar deras kompetens. Det finns inte utbildningar som leder till hörselpedagogexamen eller speciallärarexamen inom hörsel/dövområdet.

Reflektion: I propositionen "Bäst i klassen – en ny lärarutbildning" föreslås det att år 2011 starta en speciallärarexamen med specialisering mot dövhet eller hörselskada. Den ska tillgodose specialskolans och särskolans behov av speciallärare. Pedagogerna ska även kunna undervisa i olika skolformer beroende på var eleverna får sin undervisning.

Det finns kortare kurser som arrangeras av till exempel högskolor och universitet. Om det fanns en tydlig kontaktperson i alla kommuner för fortbildning inom hörsel och dövområdet kunde den sprida information in i kommunen.

Sammanfattning och slutsatser

Det finns 1751 barn och ungdomar 0-20 år med hörselnedsättning inskrivna i Hörselhabiliteringen i Stockholms län. Av dessa går 1412 barn och elever (80%) inkluderade i förskolan och skolan, varav 77 % (1171) går inkluderade i skolan och 85 % (241) inkluderade i förskolan. Av eleverna i skolan har 550 hörapparat, cochleaimplantat eller benförankrad hörapparat.

Sexton av länets tjugosex kommuner har kommunal hörselpedagog. Av de 16 hörselpedagogerna arbetar endast fyra heltid med hörselpedagogiskt stöd. Länets hörselpedagoger ger sitt stöd till totalt 366 barn och elever av de totalt 1412 inkluderade barnen och eleverna. 1046 barn och elever går inkluderade i förskola och skola utan stöd av en kommunal hörselpedagog. Dessa 1046 barn och elever har varierande grad av hörselnedsättning och många har individuell hörselteknik.

Barn, elever och föräldrar kan också få stöd av Hörselhabiliteringen. Förskole- och skolpersonal får stöd kring det enskilda barnets behov. Stödet ges av olika yrkeskategorier. Stödet ges alltid på föräldrars uppdrag. De ger även stöd och information till personal i förskola och skola utifrån enskilda elevers behov. 10,5 specialpedagogtjänst ger stöd mot barn i åldersgruppen 0-8 år. 1,5 specialpedagogtjänst ger stöd mot barn och ungdomar i skolåldern.

Kommunernas hörselpedagogers- och Hörselhabiliteringens uppdrag överlappar till viss del. Det behövs tydligare arbetsbeskrivningar för kommunernas hörselpedagoger. Det finns också ett behov av att utveckla tydligare rutiner för samverkan mellan de kommunala hörselpedagogerna och Hörselhabiliteringens specialpedagoger. Hörsel-dövforum har startat och identifierat områden där rutiner behöver utvecklas ytterligare.

Hörselpedagogens uppdrag ser olika ut och man riktar sitt stöd till olika skolformer beroende på vilket uppdrag man har i kommunen. Hörselpedagogernas stöd riktas i huvudsak mot grundskolan medan Hörselhabiliteringens specialpedagogers stöd riktas mer mot barn i förskoleåldern. Rutiner för hur stöd ska ges ser också olika ut. Detta innebär en risk att stödet blir otydligt och är svårt att tolka för de som ska begära stödet.

En grundförutsättning för att eleven och berörd personal ska få det stöd de behöver är att kommunen, förskolan och skolan vet att de har en elev med hörselnedsättning. Det är viktigt att det finns en struktur kring informationsflödet till och inom kommunerna och en kontaktperson för information från Hörselhabiliteringen. Barnavårdscentral och skolhälsovård kan även vara bärare av informationen.

Det oklart hur det kommunala stödet, utöver hörselpedagogens stöd ser ut till målgruppen. Vilken typ av stöd det kan innebära och vem som ger stödet. Kommuner, pedagoger, team och rektorer kan även vända sig till SPSM:s med en förfrågan om stöd. Rollen är då att vara kompletterande i förhållande till skolhuvudmannens kompetens.

Av de 16 hörselpedagogerna i länet är 10 äldre än 55 år. Det saknas idag utbildade hörselpedagoger som kan ersätta de som går i pension. Det finns inte heller utbildning som motsvarar deras kompetens. I propositionen ”Bäst i klassen – en ny lärarutbildning” föreslås det att år 2011 starta en speciallärarexamen med specialisering mot dövhet eller hörselskada. Den ska tillgodose specialskolans och särskolans behov av speciallärare. Pedagogerna ska även kunna undervisa i olika skolformer beroende på var eleverna får sin undervisning.

Det krävs beställarkompetens i kommunen för att se behovet av hörselpedagogisk kompetens. Till exempel deltog endast 20 av 148 deltagare på SPSM:s hörselkurser från kommuner som saknade

hörselfpedagog. I de kommuner som saknar hörselfpedagog eller hörselkompetens är det även otvetydigt vem som är kontaktperson av kursinformationen.

Vi kan konstatera att det kommunala hörselfpedagogiska stödet ser olika ut i Stockholms läns 26 kommuner. Det finns barn och elever som får ett fullgott hörselfpedagogiskt stöd till de som helt saknar detta stöd. Det är oklart vilka barn och elever som får hörselfpedagogiskt stöd, vilka behov som styr, vem som avgör vilka som får stöd och hur stödet ser ut. Därför ställer vi oss frågan om stödet är likvärdigt?

Över 90 % av alla dövfödda och gravt hörselskadade barn får tidigt cochleaimplantat. Det ger dem mer eller mindre möjlighet att utveckla både sin hörsel och sitt talspråk. Med cochleaimplantat har de fortfarande en hörselnedsättning som påverkar deras inlärningssituation. Allt fler föräldrar till barn som tidigt fått ett cochleaimplantat väljer den kommunala och fristående förskolan och skolan. Samtidigt visar flera studier att elever med hörselnedsättning inte använder sin hörseltekniska utrustning på grund av attityder, tekniska problem och okunskap hos personal. Kommunen måste ha kompetens att möta dessa barn och elevers behov av hörselfpedagogiskt stöd.

Utvecklingsområden

Som ett resultat av Hörsel-dövforum har en medvetenhet om skolsituationen för barn och elever med hörselnedsättning aktualiserats hos ansvariga i flera kommuner. Genom Hörsel-dövforum har det skapats ett viktigt forum för att utveckla samverkan i gemensamma frågor mellan stat, kommun och landsting.

Hörsel-dövforum har lett till flera positiva effekter. I några kommuner har dialog förts mellan ansvarig chef och hörselfpedagog om hörselfpedagogens uppdrag. I ytterligare en kommun vill man köpa in hörselfpedagogtjänst från en angränsande kommun.

Efter en presentation av Hörsel-dövforums uppdrag i Uppsala finns ett stort intresse att göra en liknande kartläggning. Hörcentralen har påbörjat kartläggningen över antalet barn och elever i Uppsala län. Hörselfpedagogerna i Uppsala har svarat på enkäten utifrån deras arbetssituation och uppdrag.

Kontakt har tagits med Kommunförbundet Stockholms län (KSL) för att samtala om policydokumentet "Barn och ungdomar som behöver särskilt stöd från såväl kommunen som landstinget" (BUS). Policyn pekar på att det är synnerligen angeläget att samarbete, samverkan och ansvar utvecklas och regleras för att förhindra att barn som behöver särskilt stöd från såväl kommun som landsting kommer i kläm och faller mellan stolarna. Samtal fördes också om den problematik som finns kring sekretessen som försvårar samarbetet mellan kommun och landsting kring elever med hörselnedsättning. Ett nytt policydokument är under arbete.

Hörsel-dövforum har valt ut två pilotkommuner för samtal kring resultatet av kartläggningen och enkätsvaren. De två kommunerna är Sollentuna och Botkyrka. Syftet med samtalen är att ge återkoppling på enkätundersökningen kring kommunens hörselfpedagogiska stöd och kartläggningen av antalet barn och elever i kommunen. I samtalen med kommunerna pågår diskussioner om att:

- identifiera befintlig hörselfpedagogisk kompetens och eventuella behov i kommunen
- utveckla modeller för att bygga upp hörselfpedagogisk kompetens
- stödja kommunen i sin organisering av det hörselfpedagogiska stödet.

Inom Hörsel-dövforums uppdrag förs idag samtal mellan Hörselhabiliteringens berörda personal, kommunernas hörselpedagoger och SPSM:s rådgivare om:

- varandras uppdrag, ansvar och vilket stöd som ges
- hur vi kan utveckla samarbetet kring det gemensamma stödet
- samverkan kring olika aktiviteter för målgrupperna till exempel skol- och gymnasievalsinformation, teckenspråksundervisning för inkluderade elever, hörselkurser för personal
- behov av intern kompetensutveckling.

Andra utvecklingsområden som är angelägna att få svar på är:

- vilket stöd barn och elever i kommunala och fristående förskolor och skolor får, vilka behov styr, vem avgör, och hur ser stödet ut.
- hur upplever de inkluderade barnen och eleverna själva sitt behov av stöd?
- hur upplever föräldrarna att stödet fungerar?
- behövs det en samordnande hörselpedagog i länet? Denna person kunde också vara den saknade länken som kommunrepresentant i dialog mellan SPSM, kommunerna och Hörselhabiliteringen
- behövs det ett samordnande forum för hörsel och dövfrågor?

Källförteckning

Brunnberg Elinor, Lidén- Boström Margareta, Persson Carina (2005 och 2007). *Att höra eller nästan inte höra*. Liv och hälsa ung 2005 och 2007 i Örebro län, Örebro Läns landsting, samhällsmedicinska enheten.

Coniavitis Gellerstedt, Lotta (2008). *Om elever med hörselskada i skolan*, Specialpedagogiska institutet.

Hendar Ola (2007). *Måluppfyllelse för döva och hörselskadade i skolan*, Redovisning av uppdrag enligt regleringsbrev.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning, rapport 2009:6. *"Skolsituationen för elever med funktionsnedsättning i grundskolan"*.

Årsrapport 2006. *Hörselskadades Riksförbund*

Årsrapport 2007. *Hörselskadades Riksförbund*

Årsredovisning 2009. *Specialpedagogiska skolmyndigheten*

Propositionen "Bäst i klassen – en ny lärarutbildning" 2009/10:89. Utbildningsdepartementet

Kommuninventering angående det specialpedagogiska stödet till barn/ungdomar med hörselnedsättning/dövhet i Stockholms län

Var vänlig skriv direkt i de gråtonade fälten som expanderar vid behov. **Spara dokumentet med dina svar i din dator** och bifoga det sedan i ett mail till mig innan den 20 jan 2010.

1. Arbetar du med uppdrag för

- a. flera kommuner b. en kommun
 b. ett eller flera rektorsområden d. enskild skola

2. Hur stor del (timmar alt procent) av din tjänst arbetar du med stöd till elever med hörselnedsättning/dövhet?

% alternativt tim/vecka eller månad i kommun

Om du arbetar i flera kommuner ange kommun och hur stor del (timmar alt procent) av tjänst per kommun.

% alternativt tim/vecka eller månad i kommun

% alternativt tim/vecka eller månad i kommun

3. Vilka åldrar arbetar du med?

- a. förskola
 b. grundskola, förskoleklass - årskurs 9
 c. gymnasiet
 d. friskola
 e. särskola
 f. Annat såsom

4. a. Hur många barn/ungdomar med hörselnedsättning/dövhet arbetar du med?

b. Känner du till fler barn med hörselnedsättning/dövhet som inte får stöd?

- ja nej

Om ja, varför får de inte stöd? (vill inte ha stöd, målsman tillåter inte etc)

5. Vem ger dig namn på vilka elever som behöver stöd?

- a. rektor
 b. elevteam
 c. centralt resursteam
 d. hörselhabiliteringen
 e. övrigt

6. Uppskatta din arbetsfördelning i procent

- a. Enskilt arbete gentemot elever %
 b.Handledning/information till enskild pedagog %
 c.Handledning/information till arbetslag %
 d.Handledning/information/kontakt med ledningsgrupper/
 rektorer/förvaltningsstab %
 e. Kontakt med föräldrar %

- f. Planering/förflyttningar %
- g. Samarbete med övriga som arbetar med hörsel/dövfrågor %
- h. Egen kompetensutveckling %
- i. Övrigt såsom %

- 7. Uppskatta tidfördelningen när du arbetar enskilt gentemot elev**
- a. Identitetsstärkande arbete såsom hörselmedvetenhet, strategier etc %
 - b. Stöd i ämneskunskaper %
 - c. Teckenspråk/lek med tecken %
 - d. Övrigt såsom %

8. Vilken utbildning inom hörsel/dövområdet har du förutom din pedagogiska grundutbildning? (Ange gärna även antal universitetspoäng)

9. Anser du att du får den fortbildning som krävs för att ge dessa barn och ungdomar ett fullgott stöd? Ge gärna exempel på fortbildningsinsatser du erbjuder eller saknar.

10. Har du en arbetsbeskrivning/verksamhetsplan för ditt arbete gentemot ovanstående målgrupp?

Om ja, vem har upprättat den?

11. Har du något samarbete med andra inom hörselområdet?

ja nej

Om ja, kryssa för vilka.

annan hörselpedagog

hörselhabiliteringen

SPSM

Övriga såsom

12. Är du 55 år eller äldre

ja nej

Tack för hjälpen!

Svaren skickas till

e-post carin.norman@spsm.se alternativt Specialpedagogiska skolmyndigheten

tel 010-473 53 34

Carin Norman

fax 08-101-473 56 09

Box 121 61

102 26 Stockholm

Vår referens
Carin Norman
Samordnare
010-473 53 34
e-post carin.norman@spsm.se

Mottagare
Förvaltningschefer i
Stockholms län
med ansvar för barnomsorg,
grundskola och gymnasium

Kommuninventering angående det specialpedagogiska stödet till barn och ungdomar med hörselnedsättning/dövhet i Stockholms län

Mitt namn är Carin Norman och jag är samordnare för försöksverksamheten Hörsel-dövforum. Verksamheten är samfinansierad av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Hörselhabiliteringen, barn och ungdom, Stockholms läns landsting. Ett av mina uppdrag är att göra en kartläggning av hur stödet ser ut, riktat till barn och ungdomar med hörselnedsättning/dövhet i förskola, skola och gymnasium. För mer information se www.karolinska.se/horsel-dovforum

I kartläggningen tittar jag bland annat på nedanstående frågeställningar ur ett kommunperspektiv:

- Finns det ett samlat stöd i kommunen riktat till denna målgrupp?
- Hur ser det hörselpedagogiska stödet ut?
- Vilken yrkesgrupp ger stödet?
- Till vilka riktar sig det kommunala hörselpedagogiska insatserna?
- Hur ser kompetensen ut inom hörsel- och dövområdet i länet?
- Hur många elever finns det fördelade på kommuner i länet?
- Vilken skolform befinner de sig i?

Jag har under hösten 09 haft telefonintervjuer med de för oss kända hörselpedagoger i länets kommuner.

Parallellt gör jag en kartläggning av hur många barn/elever med hörselnedsättning/dövhet som finns i respektive kommun och i vilken skolform de finns.

Jag skickar idag 17 december 09 ut bifogad enkät till samtliga hörselpedagoger i länets kommuner och skulle önska att om du i din kommun inte har en hörselpedagog anställd ger enkäten till berörd person som ansvarar för stödet till barn/elever med hörselnedsättning/dövhet. I din kommun har jag skickat enkäten till hörselpedagog _____.

Jag är tacksam om du vill svara på följande frågor angående hur stödet ser ut i din kommun. Finns det oklarheter runt frågorna kontakta mig gärna. Svaret på enkäten behöver jag ha in senast den 20 januari.

Jag kommer att sammanställa svaren och när kartläggningen är klar kommer jag att återkoppla till dig.

Med vänlig hälsning

Carin Norman